https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.55

УДК 347.4

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Олександр ЗАЄЦЬ

кандидат юридичних наук, доцент,
головний науковий співробітник

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Незалежні фахові експертизи» (Київ)

UDC 347.4

FEATURES OF MILITARY RISKS INSURANCE FOR IMPROVING INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE

Oleksandr ZAIETS

Candidate of Law Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Chief Researcher

Limited Liability Company
«Independent professional expertises» (Kyiv)

https://orcid.org/0000-0002-4426-5241

Майже в усі історичні епохи робилися спроби зменшити страждання, спричинені збройними конфліктами. Збройна агресія Російської Федерації проти України, яка почалася з окупації Криму в лютому-березні 2014 року, гібридна війна на Донбасі з квітня 2014 року та відкрите повномасштабне збройне вторгнення 24 лютого 2022 року, не є винятком. Ця агресія супроводжується безпрецедентним знищенням мирного українського населення, в тому числі дітей, знищення українських міст, культурних і духовних цінностей змушує керівництво країни та простих людей, у пошуках міжнародного захисту, справедливості та покарання агресора, апелювати до норм міжнародного права, щодо пошуку механізмів відшкодування збитків, завданих з використанням можливостей інституту страхування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ознайомлення із зарубіжним досвідом ведення міжнародного страхового бізнесу дозволить сформувати передумови реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію у світовий економічний простір. Адже функціонування страхового ринку України в умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів, тенденцій концентрації капіталу у фінансовому секторі економіки визначає необхідність удосконалення методичного забезпечення функціонування системи ризик-менеджменту

In almost all historical eras there have been attempts to reduce the misery caused by armed conflicts. The armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, which began with the occupation of Crimea in February-March 2014, the hybrid war in Donbas since April 2014, and the open full-scale armed invasion on February 24, 2022, is not an exception, and is accompanied by an unprecedented destruction of the Ukrainian civilian population, including children, the destruction of Ukrainian cities, cultural and spiritual values forces the leadership of the country and ordinary people, in search of international protection, justice and punishment of the aggressor, to appeal to the norms of international law, regarding the search for compensation mechanisms for damages caused by using the possibilities of the insurance institute.

Highlighting previously unresolved parts of the overall problem. Acquaintance with the foreign experience of conducting international insurance business will allow to form the prerequisites for the implementation of Ukraine's strategic course for integration into the global economic space. After all, the functioning of the insurance market of Ukraine in conditions of strengthening globalization and integration processes, trends of capital concentration in the financial sector of the economy determines the need to improve the methodical support of the functioning of

в страхових компаніях з урахуванням світового досвіду та військової агресії з боку Російської Федерації.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Метою статті є сприяння формуванню фундаментальних знань щодо особливостей ведення міжнародного страхового бізнесу та функціонування інституту страхування військових ризиків його проблем і сучасних тенденцій, організаційно-правових та фінансово-економічних основ діяльності та особливостей реалізації міжнародних видів страхування і перестрахування для фінансування військових ризиків, міжнародного досвіду використання фінансових інструментів, форм взаємодії страхового ринку та ринку капіталу, основ діяльності банківсько-страхових груп як інститутів міжнародного страхового ринку.

Виклад основних результатів. Імплементація норм міжнародного права охоплює різні сфери діяльності, починаючи від прийняття законодавчих заходів і завершуючи практичними питаннями, наприклад, впровадження певних методів і засобів відшкодування завданих збитків.

Інститут страхування від воєнних ризиків бере свій початок із законодавства часів Першої світової війни, коли було створено агенцію для доповнення неадекватного страхування від воєнних ризиків, яке тоді було доступне на ринку комерційного страхування. Це агентство – Бюро страхування військових ризиків – мало повноваження страхувати американські судна, фрахт, вантаж і екіпаж від збитків або збитків, спричинених ризиками війни. Згодом це агентство було скасовано, і його функції щодо торговельного судноплавства почала виконувати Морська адміністрація, Департамент торгівлі.

Ризик – це поняття, універсальне в повсякденному вживанні. Це просто вираження потенціалу певної дії призвести до певної втрати. Ризик – це поєднання ймовірності події та її наслідків. усвідомлення наслідків різних дій чи подій є явно необхідним для прийняття обґрунтованих рішень щодо громадської безпеки. Якщо відбудеться розплавлення активної зони ядерного реактора, відбу-

the risk management system in insurance companies, taking into account world experience and military aggression from the Russian Federation.

Formulation of research goals (setting the task). The purpose of the article is to contribute to the formation of fundamental knowledge regarding the peculiarities of conducting international insurance business and the functioning of the military risk insurance institute, its problems and modern trends, organizational-legal and financial-economic bases of activity and peculiarities of the implementation of international types of insurance and reinsurance for financing military risks, international experience of using financial instruments, forms of interaction between the insurance market and the capital market, the foundations of banking and insurance groups as institutions of the international insurance market.

Summary of the main results. The implementation of the norms of international law covers various spheres of activity, starting from the adoption of legislative measures and ending with practical issues, for example, the implementation of certain methods and means of compensation for damages.

The War Insurance Institute traces its origins to World War I legislation that created the agency to supplement the inadequate war insurance then available in the commercial insurance market. This agency, the Bureau of War Risk Insurance, had the authority to insure American vessels, freight, cargo, and crew against loss or damage caused by the risks of war. This agency was later abolished and its merchant shipping functions were taken over by the Maritime Administration, Department of Commerce.

Risk is a concept that is universal in everyday use. It is simply an expression of the potential of a certain action to result in a certain loss. Risk is a combination of the probability of an event and its consequences. awareness of the consequences of various actions or events is clearly necessary to make informed decisions about public safety. If the core of a nuclear

деться масовий викид радіоактивності. Навіть якби це було стримано на атомній станції, громадська травма спричинила б тиск на закриття атомної промисловості, як це сталося в Японії. Ця ключова парадигма, яка висвітлювалася в літературі про ризики понад півстоліття, показує, що усвідомлення ймовірності несприятливої події також має бути важливим для тих, хто приймає рішення.

Страхування військових ризиків – це страховий поліс, який забезпечує фінансовий захист страхувальника від збитків внаслідок таких подій, як вторгнення, повстання, заворушення, страйки, революції, військові перевороти та тероризм.

Можливості страхових компаній також обмежені в контексті відшкодування збитків від бойових дій. Уряду України слід працювати над цим комплексним питанням. Здійснювати роботу щодо оцінки втрат, які вже завдані чи можуть бути завдані в майбутньому, щоб мати підстави для притягнення агресора до відповідальності. Російська Федерація має заплатити. Також механізм потребує залучення міжнародної допомоги для створення Фонду, з якого будуть виплачуватися компенсації. Створення такого Фонду гарантує покриття втрат транспортних засобів – вагонів, літаків, барж тощо.

Висновки. Страхування військових ризиків – це покриття збитків, що виникли внаслідок таких подій, як війна, вторгнення, повстання, заворушення, страйки та тероризм; страхування військових ризиків пропонується як окремий поліс, оскільки виключено зі стандартних страхових полісів через високі ризики; компанії, що працюють у країнах високого ризику, є хорошими кандидатами на страхування військових ризиків. Страхування військових ризиків часто виключається зі стандартних полісів через нездатність страхових компаній точно передбачити збитки і, отже, стягувати відповідні премії.

Ключові слова: агресія, окупація, гібридна війна, інститут страхування, страхування військових ризиків, страховий ринок

reactor melts down, there will be a massive release of radioactivity. Even if it were contained to a nuclear plant, the public trauma would cause pressure to shut down the nuclear industry, as happened in Japan. This key paradigm, which has been highlighted in the risk literature for more than half a century, shows that awareness of the probability of an adverse event should also be important to decision makers.

War risk insurance is an insurance policy that provides financial protection to the policyholder against losses due to events such as invasions, insurrections, riots, strikes, revolutions, military coups and terrorism.

Conclusions. The possibilities of insurance companies are also limited in the context of compensation for losses from hostilities. The Government of Ukraine should work on this complex issue. Carry out work on the assessment of losses that have already been caused or may be caused in the future in order to have grounds for bringing the aggressor to justice. The Russian Federation must pay. Also, the mechanism needs to attract international assistance to create a Fund from which compensation will be paid. The creation of such a Fund guarantees the coverage of losses of vehicles - wagons, planes, barges, etc.

The Institute of Military Risk Insurance needs to focus on the following conclusions: military risk insurance is the coverage of losses arising from such events as war, invasion, insurrection, riots, strikes and terrorism; military risk insurance is offered as a separate policy, as it is excluded from standard insurance policies due to high risks; companies operating in high-risk countries are good candidates for military risk insurance; military risk insurance is often excluded from standard policies due to the inability of insurance companies to accurately predict losses and, therefore, charge appropriate premiums.

Keywords: aggression, occupation, the hybrid war, the insurance institute, military risk insurance, insurance market

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Майже в усі історичні епохи були спроби зменшити нещастя, заподіювані збройними конфліктами. Не є виключенням збройна агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася з окупації Криму в лютому-березні 2014 р., гібридної війни на Донбасі – з квітня 2014 р. та відкритого повномасштабного збройного вторгнення 24 лютого 2022 р. і супроводжується безпрецедентним знищенням українського цивільного населення, включаючи дітей, руйнуванням українських міст, культурних і духовних цінностей змушує керівництво країни і звичайних людей, в пошуках міжнародного захисту, справедливості та покарання агресора, апелювати до норм міжнародного права, щодо пошуків механізмів відшкодування завданих збитків через використання можливостей інституту страхування.

Це безумовно, вимагає підвищення ефективності застосування на практиці норм, що становлять його основу. Інакше кажучи, слід забезпечити належну імплементацію норм Європейського законодавства до національної системи права. Переважно імплементація норм міжнародного права є прерогативою суверенних держав, що використовують для цього внутрішній організаційно-правовий механізм. Водночас сфера міжнародно-правового регулювання часто охоплює питання, розв'язання яких неможливе за допомогою національних заходів. Наявність цих двох складових формує механізм імплементації норм міжнародного права.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідженню основних аспектів визначення сутності безпеки, зокрема у розрізі фінансової стійкості страхових організацій та відповідних загроз присвячено наукові праці Александрової М., Базилевича В., Заруби О., Осадеця С., Плиси В. та ін. Проте, особливої актуальності набуває дослідження інституту страхування військових ризиків, оскільки негативні наслідки економічної кризи в Україні призвели до деструкції у соціальній сфері.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ознайомлення із зарубіжним досвідом ведення міжнародного страхового бізнесу дозволить сформувати передумови реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію у світовий економічний простір. Адже функціонування страхового ринку України в умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів, тенденцій концентрації капіталу у фінансовому секторі економіки визначає необхідність удосконалення методичного забезпечення функціонування системи ризик-менеджменту в страхових компаніях з урахуванням світового досвіду та військової агресії з боку Російської Федерації.

Метою статті є сприяння формуванню фундаментальних знань щодо особливостей ведення міжнародного страхового бізнесу та функціонування інституту страхування військових ризиків його проблем і сучасних тенденцій, організаційно-правових та фінансово-економічних основ діяльності та особливостей реалізації міжнародних видів страхування і перестрахування для фінансування військових ризиків, міжнародного досвіду використання фінансових інструментів, форм взаємодії страхового ринку та ринку капіталу, основ діяльності банківсько-страхових груп як інститутів міжнародного страхового ринку.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Імплементація норм міжнародного права охоплює різні сфери діяльності, починаючи від прийняття законодавчих заходів і завершуючи практичними питаннями, наприклад, впровадження певних методів і засобів відшкодування завданих збитків. Зазначимо, що механізм імплементації норм міжнародного права має ряд особливостей, які зумовлені факторами, як правового (юридична природа зобов'язань, що випливають зі специфіки предмета правового регулювання міжнародного права, а також його відмінності з точки зору матеріальної сфери застосування в часі та стосовно кола осіб), так і економічного характеру, які значною мірою впливають на ефективність правового регулювання, а отже і захист прав та свобод особи під час збройного конфлікту [1, с. 62].

Саме тому з моменту виникнення міжнародне право шукає механізми, які дали б змогу забезпечити максимальну ефективність імплементації його норм до національного законодавства. Частково воно запозичило механізми імплементації характерні для міжнародного

права загалом. Так, в основі існуючого механізму імплементації норм міжнародного права лежить принцип «pacta sunt servanda» – (з латинського «договори повинні дотримуватися») – принцип дозволяє забезпечити передбачуваність, яка, зрештою, вигідна учасникам договору, оскільки дозволяє чітко планувати дії та витрачати мінімум сил на підстраховку. У міжнародному праві принцип було закріплено у Статуті ООН [2], Віденської конвенції про право міжнародних договорів [3; 4] та відомий як Принцип сумлінного виконання зобов'язань з міжнародного права.

Події 24 лютого 2022 року підвищили свідомість вразливості сучасного суспільства перед атаками з джерел, які раніше не передбачалися. Зараз, як ніколи, торгівля є джерелом життя глобальної економіки. Товари, вироблені в Європі, представлені на полицях магазинів по всій території України. Ліки, вироблені в Європі, є в аптеках кожної області України. Як показали останні коливання цін, ціни на дизельне пальне та бензин базуються на вартості імпортної нафти. Якщо переважає війна або загроза війни, міжнародна торгівля все одно продовжується, хоча й дещо зменшеними темпами, і вантажовідправники потребують певної форми захисту своїх товарів під час транзиту.

Інститут страхування від воєнних ризиків бере свій початок із законодавства часів Першої світової війни, коли було створено агенцію для доповнення неадекватного страхування від воєнних ризиків, яке тоді було доступне на ринку комерційного страхування. Це агентство – Бюро страхування військових ризиків – мало повноваження страхувати американські судна, фрахт, вантаж і екіпаж від збитків або збитків, спричинених ризиками війни. Згодом це агентство було скасовано, і його функції щодо торговельного судноплавства почала виконувати Морська адміністрація, Департамент торгівлі.

Через значні збитки, яких зазнали американські морські страховики на ранніх етапах Другої світової війни, у 1942 році Федеральний уряд США запровадив програму відшкодування за воєнний ризик, щоб запобігти зриву водної торгівлі шляхом забезпечення захисту судновласників і запобігання невиправданим збільшує ставки страхування. Ця програма відшкодування закінчилася після припинення бойових дій Другої світової війни, і комерційні страховики повернулися до сфери воєнних ризиків [5].

До терактів 11 вересня 2001 р. у Світовому торговому центрі та Пентагоні страхування від тероризму зазвичай включалося до загальних страхових полісів без додаткових витрат для страхувальників. Після терактів освітлення стало непомірно дорогим, якщо взагалі пропонувалося. У відповідь Конгрес США ухвалив у 2002 році Закон про страхування ризиків тероризму (TRIA). Спочатку TRIA створювалася як тимчасова трирічна федеральна програма, що дозволяє федеральному уряду ділити грошові втрати зі страховиками через втрати комерційної власності/нещасні випадки (P/C) внаслідок терористичної атаки. З того часу він продовжувався чотири рази: у 2005, 2007, 2015 та 2019 роках. Термін дії поточної повторної авторизації спливає 31 грудня 2027 року. TRIA вимагає, щоб страховики надавали страхування від тероризму комерційним страхувальникам, але не вимагає від страхувальників купувати його.

Ризик – це поняття, універсальне в повсякденному вживанні. Це просто вираження потенціалу певної дії призвести до певної втрати. Але ризик також має конкретне та точне технічне визначення серед професійних аналітиків ризику. Ризик – це поєднання ймовірності події та її наслідків. усвідомлення наслідків різних дій чи подій є явно необхідним для прийняття обґрунтованих рішень щодо громадської безпеки. Якщо відбудеться розплавлення активної зони ядерного реактора, відбудеться масовий викид радіоактивності. Навіть якби це було стримано на атомній станції, громадська травма спричинила б тиск на закриття атомної промисловості, як це сталося в Японії. Ця ключова парадигма, яка висвітлювалася в літературі про ризики понад півстоліття, показує, що усвідомлення ймовірності несприятливої події також має бути важливим для тих, хто приймає рішення.

Страхування військових ризиків – це страховий поліс, який забезпечує фінансовий захист страхувальника від збитків внаслідок таких подій, як вторгнення, повстання, заворушення, страйки, революції, військові перевороти та тероризм.

Ті організації, які наражаються на ризик можливих раптових і насильницьких політичних потрясінь, є хорошими клієнтами для страхування військових ризиків. Наприклад, компанії, які працюють у політично нестабільних частинах світу, схильні до підвищеного ризику втрат у результаті військових дій. Страхування військових ризиків може покривати такі небезпеки, як викрадення людей та отримання викупу, саботаж, екстрена евакуація, травми робітників, тривала непрацездатність, а також втрата чи пошкодження майна та вантажу [6]. Поліси страхування автомобілів, домовласників, орендарів, комерційної нерухомості, страхування від пожеж та життя часто мають винятки на випадок війни. З цими винятками поліс не компенсуватиме втрати від подій, пов'язаних із війною. Оскільки стандартний страховий поліс може виключати військовий ризик, іноді можна придбати окремий страховий поліс.

Крім того, деякі правила можуть покривати скасування заходів через війну. Є поліси страхування військових ризиків, які включають терористичні акти, але інші вважають тероризм та війну двома окремими категоріями небезпек. Деякі країни можуть вимагати від авіакомпаній застрахувати себе від військових ризиків, перш ніж вони зможуть працювати у своєму повітряному просторі або використовувати аеропорти.

Галузі в авіаційній та морській сферах можуть мати конкретніші варіанти військового страхування, розроблені з урахуванням їх конкретних потреб. Наприклад, страхування від військових ризиків може компенсувати судновласнику повну вартість судна у випадках, коли уряд захоплює судно. Якщо військові дії змушують судно тимчасово затримуватися, страхування військових ризиків може покрити цю втрату часу.

Складність зі страхуванням військових ризиків полягає у нездатності страхової компанії точно оцінити можливий результат збитків і, отже, розрахувати відповідні страхові внески. Крім того, шкода від війни або пов'язаної з нею діяльності може бути настільки величезною і непередбачуваною, що навіть високих премій може бути недостатньо для покриття шкоди, за яку несуть відповідальність страхові компанії. Це робить військове страхування невідомою величиною для страхових компаній з високим ризиком того, що поліс військового страхування може призвести до неплатоспроможності.

Ризики, визначені у зв’язку з війною, включають прямі збитки від андерайтингу, швидке зростання цін, уповільнення економічного зростання, волатильність фінансового ринку та потенціал шоків активів. Але ці результати подібні до наслідків інших недавніх криз, таких як пандемія COVID-19 і фінансова криза, з яких міжнародний ринок перестрахування вийшов «відносно неушкодженим».

Розглядаючи насамперед прямі ризики, ризики андерайтингу та інвестицій, пов’язані з війною в Україні, наразі обмежені та здаються керованими. Навіть для глобальних страховиків майна та відповідальності, які діють в Україні, оцінки ризиків місцевих активів і страхових зобов’язань становлять менше 2% від загального скоригованого капіталу, а для перестраховиків – менше 1%. Страхові виплати будуть обмежені головним чином спеціалізованим ринком, причому відкриті лінії включають політичне насильство, політичний ризик, кіберризики, покриття військових ризиків авіації та морські/вантажні галузі, енергетичні та торгові кредити, більшість з яких значною мірою зосереджені на ринку Lloyd`s.

Інша проблема, яка викликає занепокоєння, – це рівень інфляції, який, як очікується, зросте через високі ціни на енергоносії, а це означає, що зростання витрат може посилити серйозні втрати та зменшити прибуток у вже постраждалих областях ринку.

Однак страховий ринок традиційно працював краще під час високої інфляції, зумовленої більш високими цінами та прибутковістю від інвестицій. І, незважаючи на дуже нестабільну макроекономічну ситуацію, страховий сектор буде продовжувати отримувати вигоду від зростання премій.

Незважаючи на втрату доходів від премій на місцевому або окремому рівні бізнесу, ця тенденція збережеться у 2022 році, навіть якщо економічне зростання буде призупинене.

Можливості страхових компаній також обмежені в контексті відшкодування збитків від бойових дій. Уряду України слід працювати над цим комплексним питанням. Здійснювати

роботу щодо оцінки втрат, які вже завдані чи можуть бути завдані в майбутньому, щоб мати підстави для притягнення агресора до відповідальності. Російська Федерація має заплатити. Також механізм потребує залучення міжнародної допомоги для створення Фонду, з якого будуть виплачуватися компенсації. Створення такого Фонду гарантує покриття втрат транспортних засобів – вагонів, літаків, барж тощо.

Про необхідність державних програм страхування інвестицій, які б покривали військові ризики та їх важливість для бізнесу. Такою програмою та механізмом відшкодування збитків може стати створення трастового фонду із залученням міжнародних організацій. Що стосується компенсації вже завданих військовою агресією збитків, то наразі відсутній єдиний спосіб, який став би ефективним для кожного випадку завдання такої шкоди. Проте, деякими механізмами варто скористатись вже зараз, зокрема мова йде про звернення до Європейського суду з прав людини. У ЄСПЛ обмежений строк подачі звернення, тому громадяни мають вже готувати необхідний пакет документів, якщо є намір скористатися цим механізмом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, підводячи підсумки дослідження інституту страхування військових ризиків потрібно сфокусуватись на наступних висновках:

– страхування військових ризиків – це покриття збитків, що виникли внаслідок таких подій, як війна, вторгнення, повстання, заворушення, страйки та тероризм;

– страхування військових ризиків пропонується як окремий поліс, оскільки воно виключене зі стандартних страхових полісів через високі ризики;

– компанії, які працюють у країнах із високим рівнем ризику, є хорошими кандидатами на страхування від військових ризиків;

– страхування військових ризиків часто виключається зі стандартних полісів через нездатність страхових компаній точно прогнозувати збитки і, отже, стягувати відповідні премії.

Підсумовуючи, слід відзначити, що міжнародне право виробило особливий механізм імплементації норм цієї галузі. При цьому, цей механізм охоплює як національний так і міжнародний рівень, і включає нормативний і інституційний компоненти.

Посилання:

1. Haverdovskyi A.S. (1980) Ymplementatsyia norm mezhdunarodnoho prava [Implementation of the norms of international law]. Kiyv, 1980. P. 62. (In Ukrainian)

2. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii vid 26 chervnia 1945 r. [Charter of the United Nations of June 26, 1945] URL: http://www.un.org/ru/documents/charter/ (In Ukrainian)

3. Videnska konventsiia pro pravo mizhnarodnykh dohovoriv vid 23 travnia 1969 r. [Vienna Convention on the Law of International Treaties of May 23, 1969]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR [Information of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR]. 1986. № 17. St. 343. (In Ukrainian)

4. Zakon Ukrainy "Pro mizhnarodni dohovory" vid 29 chervnia 2004 r. [Law of Ukraine "On International Treaties" dated June 29, 2004]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 2004. № 50. St. 540. (In Ukrainian)

5. Laternzer Hans. Vtoraia myrovaia voina y pravo [The Second World War and Law]. URL: http://warrax.net/53/war_law.htm (In Russian)

6. Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv zbroinykh konfliktiv nemizhnarodnoho kharakteru (Protokol II), vid 8 chervnia 1977 roku [Additional Protocol to the Geneva Conventions of August 12, 1949, relating to the Protection of Victims of Armed Conflicts of a Non-International Character (Protocol II), dated June 8, 1977]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text (In Ukrainian)

7. Burkynskyi B.V., Nikishyna O.V. (2020) Metodychni rekomendatsii do kompleksnoi otsinky dominant investytsiino-innovatsiinoi polityky pryrodokorystuvannia natsionalnoi ekonomiky: nauk. dopovid [Methodological recommendations for a comprehensive assessment of the dominant investment and innovation policy of nature use of the national economy: Science. report]. NAN Ukrainy, In-t probl. rynku ta ekon.-ekol. doslidzh [National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Prob. market and economic-ecological research]. Odesa: IPREED NANU, 2020. 192 p. (In Ukrainian)

8. Zaiets O.M. (2014) Strakhove pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk [Insurance law of Ukraine: study

guide]. MVS Ukrainy, Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E.O. Didorenka [Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Luhan. state University of Internal Affairs affairs named after E.O. Didorenko]. Luhansk: RVV LDUVS im. E.O. Didorenka, 2014. 288 p. (In Ukrainian)

Статтю було подано	11.06.2024	The article was submitted
Статтю було прийнято	05.07.2024	The article was accepted